

Esildis Timo Marani esitamiseks Eesti Teaduste Akadeemia globaalmuutuste akadeemiku kandidaadiks

Kandidaadi sobivuse põhjendus

Ökosemiotika ja keskkonnahumanitaaria professor Timo Maranit iseloomustab teadustöö interdistsiplinaarsus, võimekus eri teemasid ja valdkondi kokku tuua. Maran alustas oma teadustööd bioloogina, uurides mimikrit eluslooduses. Peamised teadustulemused on ta aga saanud semiootikas, eriti inimkultuuri ja looduse vahelisi märgisuhteid uurivas ökosemiotikas. Samas on Timo Maran ka tunnustatud eesti luuletaja, kes kirjutab filosoofilise kallakuga loodusluulet.

Timo Marani viimaste aastate teadustöö keskendub otseselt globaalmuutustele, eriti kliimamuutuse ja rohepöörde kultuuriliste aspektide väljatoomisele. Samuti on teda huvitanud ühiskonna tasaarengu võimalikkus. Maran on oma uurimustes näidanud, et keskkonnakriis pole ainult tehnoloogiline, vaid eeskätt kultuuriline probleem. Sel põhjusel tuleb ka keskkonnakriisi lahendusi otsida kultuuri süvamustritest ja muutumisvõimalustest. Ökosemiotika, mis uurib märgisuhteid ökosüsteemides, saab välja pakkuda võimalusi looduse tähenduste ja kultuuri tähenduste sildamiseks. See on küsimus kultuuri vahenditest (nt biotõlge, kunstiline modelleerimine, kontseptuaalsed metafoorid), mille abil teisi liike ja ökosüsteeme inimkultuuris kuuldavaks teha. Selline lähenemine saab tuua inimeste eludesse tähendusi ja tähendusrikkust viisidel, mis pole ressursikulukad. Täna peab Timo Maran keskkonnakriisi uurimist ja lahendustele kaasa aitamist oma teadlasemissiooni keskseks ülesandeks.

Timo Maran on rahvusvaheliselt tunnustatud teadlane semiootika, keskkonnahumanitaaria ja ökokriitika valdkondades. Ta on avaldanud 174 publikatsiooni (ETIS, 14.02.2024), tema H-indeks on 12 (Web of Science, 14.02.2024), mis on humanitaarteaduste kontekstis silmapaistev. Mitmed Marani teadusteemad keskenduvad otseselt globaalse keskkonnamuutuse interpreteerimisele Eesti kontekstis. Näiteks on ta uurinud liikide väljasuremise tõlgendusi kultuuris, keskkonnakriisi kujutamist Jaan Kaplinski loomingus ning looduspõhiste lahenduste (*nature based solutions*) pakutavaid võimalusi kohalike kogukondade ja ökosüsteemide vahelise sidususe tõstmiseks. Maran on kultuuri ja looduse suhete mõtestamisega Eestis tegelenud pea kolmkümmend aastat, esimesed publikatsioonid sel teemal ilmusid 1990. aastate lõpus. Timo Maran lähtub oma teadustöös Tartu semiootikakoolkonna traditsioonist ja biosemiootika teoreetilistest alustest, näiteks on ta kirjutanud Juri Lotmani semiootika potentsiaalset keskkonnahumanitaaria jaoks.

Timo Maran osaleb aktiivselt rahvusvahelises teaduskoostöös. Tal on töötanud toimetajana ajakirjas „Biosemiotics“ (Springer, 2013-2020) ja toimetab praegu Cambridge Ülikooli Kirjastuse raamatuseeriat „Elements in Environmental Humanities.“ Maran juhtis Euroopa Majanduspiirkonna teadusprojekti „Loomad muutuvates keskkondades: Kultuuriline vahendatus ja semiootiline analüüs“ (2013-2016) ning praegu osaleb tema juhitud ökosemiotika uurimisrühm looduspõhiste lahenduste teemalises Euroopa Horisondi teadusprojekti (nr 101084220, 2022-2026). Kokku on Maran juhtinud või olnud täitjaks 18 teadusprojekti. Samuti on ta mitmete rahvusvaheliste teadusorganisatsioonide

liige: Põhjamaade Semiootika Assotsiatsioon, Rahvusvaheline Biosemiootika Ühing, Euroopa Kirjanduse, Kultuuri ja Keskkonna Uuringute Assotsiatsioon jt.

Timo Marani õppetöö Tartu Ülikoolis on otseselt seotud keskkonnakriisi problemaatikaga, kultuuri ja looduse suhetega ning teiste liikide märgiaktiivsusega. Neil teemadel loeb ta eri õppeastmetel kursusi regulaarselt nii eesti kui inglise keeles: „Ökosemiootika,“ „Keskkonna semiootiline analüüs,“ „Zoosemiotics: Umwelt and animal communication,“ „Readings in Environmental Humanities.“ Maran sünteesib oma loengutes reaalteaduste ja humanitaarvaldkondade teadmisi ökoloogilistest probleemidest. Viimastel aastatel on ta õppetöös rakendanud loovuurimuse meetodeid, mille abil saab teaduspõhiselt luua uusi kultuuritekste, mis seavad kahtluse alla inimese harjumuspärasest loodussuhet ja pakuvad keskkonnahoidlikumaid alternatiive. Maran on hinnatud juhendaja, tema käe all on tänaseks valminud kuus doktoritööd, kaheksateist magistritööd ning neli järeldoktori projekti.

Timo Maran on olnud aktiivne teaduskorralduslikus töös ja tõstnud eri viisidel avalikkuse teadlikust keskkonnaprobleemidest. Ta on Tartu Ülikooli filosoofia ja semiootika instituudi semiootika osakonna juhataja (2018-) ja Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna nõukogu liige (2018-). Ta on konsulteerinud Tartu Ülikooli Kestliku Arengu Keskust keskkonnahumanitaaria teemadel ja olnud osaline õppematerjali „Kliimamuutuse ABC“ valmimises. Timo Maran on kõnelenud keskkonnakriisist ning looduse ja kultuuri suhetest mitmetel avalikel üritustel: festivalil Biotoopia, Viljandi omakultuuriakadeemias, Tartu autovabaduse puiesteel jm. Samuti on ta neil teemadel avaldanud populariseerivaid artikleid trükimeedias: Postimees, Sirp, Müürileht, Eesti Loodus, Vikerkaar jm. Alates 2023. aastast on Maran Eesti Teaduste Akadeemia keskkonnakomisjoni liige.

Kirjanikuna on Timo Maran avaldanud kuus luulekogu ja ühe proosaraamatu. Tema raamatute teemadeks on loodustunnetus, inimese piirid ja põimumised keskkonnaga, suhete poeetika nii inimeste vahel kui kokkupuudetes teiste liikidega. Marani sulest on ilmunud luulekogud „Põhjavesi“ (Erakkond, 2001), „Poeetiline punane raamat“ (Ukraina kultuurikeskus 2007), „Metsa pööramine“ (Erakkond 2007), „Las ma ümisen“ (Allikaäärne 2015), „Metsloomatruudus“ (Elusamus 2019), „Ainult puudutused on“ (Verb 2023) ja lasteraamat "Kodukakk, päevakoer ja teised" (Päike ja pilv 2015). Tema luulet on tõlgitud inglise, soome ja ukraina keelde. Timo Maran on Eesti Kirjanike Liidu liige, talle omistati 2020. aastal Gustav Suitsu luulepreemia.

Soovitame valida Timo Marani globaalmuutuste valdkonna akadeemikuks, tuues esile tema väga kõrget taset humanitaarteadlasena ning mitmekülgset tulemuslikku tegevust inimese ja looduse suhete uurimisel. Globaalsete kriiside lahendamine vajab interdistsiplinaarset ja valdkondade ülest koostööd. Marani teadlaseta on hea näide sellise integratsiooni võimalikkusest. Tal on vajalik kompetents ja kogemus, et konsolideerida Eesti Teaduste Akadeemia liikmena teadlasi globaalmuutuste uurimisel ning edendada laiemalt ühiskonna teadlikust keskkonnakriisist.

Prof Bruno Mölder

filosoofia ja semiootika instituudi juhataja

1. Kandidaadi kontaktandmed:

Dr Timo Maran

ökosemiootika ja keskkonnahumanitaaria professor

tel: +372 5097266; +372 7376139

e-post: timo.maran@ut.ee

postiaadress: filosoofia ja semiootika instituut

Tartu Ülikool, Jakobi 2-311, Tartu 51014

2. Kümme tähtsamat teaduspublikatsiooni ja/või arendustööd

Maran, Timo (2023). Semiotics in ecology and environmental studies. In: Pelkey, Jamin; Walsh Matthews, Stéphanie (Ed.). *Bloomsbury Semiotics. Semiotics in the Natural and Technical Sciences*. (57–74). London: Bloomsbury.

Maran, Timo (2023). Meanings for the degrowth society: From the Great Acceleration to the semiosis of the living. *Sign Systems Studies*, 51 (1), 153–170. DOI: 10.12697/SSS.2023.51.1.07.

Herrmann-Pillath, Carsten; Sarkki, Simo; Maran, Timo; Soini, Katriina; Hiedanpää, Juha (2023). Nature-based solutions as more-than-human art: Co-evolutionary and co-creative design approaches. *Nature-Based Solutions*, 4, 100081. DOI: 10.1016/j.nbsj.2023.100081.

Maran, Timo (2023). Umwelt collapse: The loss of umwelt-ecosystem integration. *Biosemiotics*, 16: 479–487. DOI: 10.1007/s12304-023-09545-8.

Maran, Timo (2021). The ecosemiosphere is a grounded semiosphere. A Lotmanian conceptualization of cultural-ecological systems. *Biosemiotics*, 14 (2), 519–530. DOI: 10.1007/s12304-021-09428-w.

Maran, Timo (2020). *Ecosemiotics. The Study of Signs in Changing Ecologies*. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/978110894285.

Maran, Timo (2019). Deep ecosemiotics: Forest as a semiotic model. *Recherches sémiotiques*, 38/39 (3/1-2), 287–303.

Maran, Timo; Tüür, Kadri (2017). From birds and trees to texts: An ecosemiotic look at Estonian nature writing. In: Parham, John; Westling, Louise (Ed.). *A Global History of Literature and the Environment*. (286–300). Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9781316212578.02

Maran, Timo (2017). *Mimicry and Meaning: Structure and Semiotics of Biological Mimicry*. Springer International Publishing AG. DOI: 10.1007/978-3-319-503.

Maran, Timo; Kull, Kalevi (2014). Ecosemiotics: main principles and current developments. *Geografiska Annaler Series B Human Geography*, 96 (1), 41–50. DOI: 10.1111/geob.12035.

3. Kuni viis olulisimat käimasolevat teadusprojekti

Ohustatud liikide tähendused kultuuris: ökoloogia, semiootiline modelleerimine ja retseptsioon. 01.01.2022–31.12.2026. Rahastamine: 568 050 EUR. Vastutav täitja: Timo Maran. Number: PRG1504. Rahastaja: Sihtasutus Eesti Teadusagentuur. Asutus: Tartu Ülikool, Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, filosoofia ja semiootika instituut.

Koevolutsiooniline lähenemine avamaks looduspõhiste lahenduste ümberkujundavat potentsiaali kogukondade kaasavamaks ja vastupidavamaks muutmisel. 01.11.2022–31.10.2026. Rahastamine: 456 405 EUR. Vastutav täitja: Timo Maran. Number: 101084220. Rahastaja: Euroopa Komisjon. Asutus: Tartu Ülikool, Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, filosoofia ja semiootika instituut

4. Link kandidaadi kohta käivale teabele Eesti Teadusinfosüsteemis (ETIS)

https://www.etis.ee/CV/Timo_Maran/est/